

NASLJEĐE PEPELA

Weiner, Tim (2011.) *Nasljeđe pepela: povijest CIA-e*. Preveo s engleskog Srđan Dvornik. Zagreb: Fraktura, 708 stranica

Knjiga *Nasljeđe pepela: povijest CIA-e* sastoji se od šest cjelina: „U početku nismo znali ništa: CIA u vrijeme Trumana, od 1945. do 1953.“ (str. 19-92), „Čudna vrst genija: CIA u vrijeme Eisenhowera, od 1953. do 1961.“ (str. 93-196), „Izgubljeni slučajevi: CIA u vrijeme Kennedyja i Johnsona, od 1961. do 1968.“ (str. 197-322), „Riješite se tih lakrdijaša: CIA pod Nixonom i Fordom, od 1968. do 1976.“ (str. 323-390), „Pobjeda bez radosti: CIA pod Carterom, Reaganom i Georgeom H.W. Bushom, od 1977. do 1993.“ (str. 391-474) te „Obračun: CIA pod Clintonom i Georgeom W. Bushom, od 1993. do 2007.“ (str. 475-557). Osim toga, u knjizi nalazimo autorovu bilješku (str. 13-18), pogovor (str. 559-564), zahvale (str. 565-567), bilješke (str. 569-697) te kazalo imena (str. 699-708).

Ono što ovu knjigu čini monumentalnom, i što bi svakako trebalo imati na umu za vrijeme čitanja, jest činjenica da je ona produkt više od 50.000 pročitanih (deklasificiranih) dokumenata CIA-e, Bijele kuće i State Departmenta, više od 2000 iskaza američkih obavještajnih službenika, vojnika i diplomata za usmenu historiju, te više od 300 intervjuva autora sa službenicima, veteranima i direktorima centralne obavještajne službe. Kako sam autor kaže: „Ova knjiga počiva na otvorenim izvorima – nema anonimnih izvora, nema bezimernih citata, nema glasina. To je prva historija CIA-e u potpunosti sačinjena od izvještaja iz prve ruke i primarnih dokumenata.“ (str. 17)

Svaka od cjelina sastoji se od niza poglavlja u kojima autor dočarava pojedine „slavne“ poteze diva američke špijunaže te njihove posljedice, kako za Agenciju tako i za ostatak svijeta.

Prvi dio knjige, „U početku nismo znali ništa: CIA u vrijeme Trumana“, vodi nas kroz mukotrpan proces stvaranja prve neovisne civilne obavještajne službe.

„Sve što je Harry Truman htio bile su novine.“ (str. 21), globalna služba za vijesti koja mu isporučuje dnevne biltene u svrhu izbjegavanja još jednog Pearl Harbora. Ono što će OSS, kasnije SSU, CIG, a naposljetku CIA postati, bit će daleko do tog početno zacrtanog cilja.

OSS (*Office for Strategic Services*), ured otvoren za vrijeme Drugog svjetskog rata po skicama „Divljeg Billa“ Donovana, bio je prvi američki pokušaj stvaranja centralne obavještajne agencije koja je „u ratu koji je globalan i totalitaran“ (str. 22) i sama trebala biti globalna i totalitarna. Od svojeg začeca, OSS je krenuo provođenjem tajnih akcija diljem svijeta (većinom izrazito neuspješnih), ograničen samo maštom vlastitog direktora, Williama Donovana, i njegovog najistaknutijeg službenika Allena W. Dullesa. Međutim, OSS-u nitko iz vlade nije vjerovao, odbacujući suradnju i dijeljenje informacija iz straha da bi neovisna civilna obavještajna služba predvođena Donovanom bila nešto krajnje opasno u američkoj demokraciji.

Krajem rata, pukovnik Park podnosi predsjedniku Trumanu izvještaj o radu OSS-a, proglašavajući ured nesposobnim (rečenica koja će se, u različitim oblicima, provlačiti kroz svih 60 godina povijesti CIA-e) te izravno napadajući Donovana za njegovu nesmotrenost i nedoraslost mjestu direktora. Dana 20. rujna 1945. godine, predsjednik SAD-a otpušta Donovana i naređuje da se OSS raspusti u roku od deset dana.

Zatvaranje OSS-a sprečavaju brigadni general John Magruder, te pomoćnik ministra rata i dobar Donovanov prijatelj, John McCloy. Opozivajući predsjednikovu odluku te smještajući OSS-ove špijune pod novim imenom, SSU (*Strategic Services Unit*), ipak nisu bili u stanju zaustaviti odlazak najboljih kadrova, razočaranih neuspjesima i demoraliziranih oštrim kritikama vlade.

Promatrajući dezintegraciju OSS-a i borbe za njegove fragmente između State Departmenta i Pentagona, „Truman je shvatio da je stvorio zbrku i odlučio to ispraviti“ (str. 31.) otvaranjem kratkotrajne organizacije: Centralne obavještajne grupe (CIG).

Imena obavještajne službe mijenjaju se, no odnos Pentagona, State Departmenta, kopnene vojske, mornarice i FBI-a prema njoj ne. Ostaje organizacija izvan zakona, neodobrena sa strane Kongresa, nekvalificirana za dodjelu novca iz proračuna, bez ikakve moći i utjecaja.

Dana 10. lipnja 1946. omraženo mjesto direktora CIG-a preuzima Hoyt Vanderberg koji odlučno kreće u jednu od mnogih reorganizacija obavještajne službe, tražeći i dobivajući od Trumana financiranje tajnih operacija, tajnih agenata te promjenu izvorne koncepcije CIG-a iz analitičke obavještajne u operativnu. Svaka od tih želja bila je provedena mimo zakona, a prva tajna akcija CIG-a, pokušaj infiltriranja u Rumunjsku te utjecanje na državne izbore, ostala je tajna svega nekoliko tjedana, nakon čega su je sovjetski obavještajci i rumunjska tajna policija razotkrili, što je rezultiralo zatvaranjem ili umorstvom sviju agenata te padom Rumunjske pod brutalnu diktaturu. Ništa nije pošlo po planu.

Fijasko u Rumunjskoj nije zaustavio američki san o globalnoj obavještajnoj agenciji, naprotiv. Na večerama u Georgetownu, na kojima se, uz alkohol i cigare, kovala američka vanjska politika, novi vođa stožera za političko planiranje pri State Departmentu, George Kee-

nan, razrađivao je plan za Hladni rat protiv komunizma, sastavljen od Trumanove doktrine (doktrina koja je nalogala da se svaka zemlja može kvalificirati za pomoć SAD-a ako dokaže da u njoj postoji komunistička prijetnja, bilo kakvog oblika i intenziteta), „političkog upozorenja Moskvi da obustavi subverzije stranih država“ (str. 40.), Marshallovog plana (financiranje država s ciljem poslijeratne obnove i smanjenja utjecaja komunizma) te stvaranja tajne službe.

U veljači 1947. u SAD-u je rasla „crvena panika“, intenzivirana neizvjesnom sudbinom Grčke, Trumanova moć je slabila, a direktori CIG-a su se smjenjivali, kako radi nekompetentnosti, tako radi nezainteresiranosti za taj zloglasan položaj. Konačno, na položaj direktora CIG-a dolazi Allen Dulles koji kreće u oživljavanje tajnih operacija iz doba OSS-a a Truman, po savjetu senatora Vanderberga, odlučuje „prestrašiti zemlju do kosti“ kako bi osigurao odobrenje i financiranje Kongresa u borbi protiv komunizma.

Truman 26. srpnja 1947. godine uvodi novi zakon o nacionalnoj sigurnosti, zračne snage pretvara u neovisnu službu u rukama Vanderberga, otvara poziciju ministra obrane koju dodjeljuje Jamesu Forrestalu te, kroz 6 paragrafa tog zakona, 18. rujna 1947. stvara CIA-u.

Cilj CIA-e, definiran u tim paragrafima, bio je da „korelira, ocjenjuje i distribuira obavještajne informacije.“ (str. 44.) koje je trebala dobivati od Pentagona i State Departmenta (suradnja, iz političkih razloga, nikada nije uspostavljena). Tajne operacije u inozemstvu nigdje se ne spominju no ovlasti za njihovo provođenje izvodilo se iz loše definiranog nastavka po kojem CIA vrši i „...druge funkcije i dužnosti povezane s obavještajnim radom koji se tiče nacionalne sigurnosti.“ (str. 45.). Vijeće za nacionalnu sigurnost naglašava kako CIA nema ovlasti za provođenja tajnih operacija dok to Kongres ne odobri no, kako Kennan

i Forrestal već traže dopuštenje za korpus za gerilsko ratovanje, vidljivo je kako će CIA nastaviti postojanje u sivoj zoni, pravdajući se time da je, iako Amerikanci možda ne bi odobrili, u nekim slučajevima potrebno vatru gasiti vatrom.

Vijeće za nacionalnu sigurnost CIA-i nalaže da provodi „prikrivene psihološke operacije namijenjene suprotstavljanju sovjetskim aktivnostima i aktivnostima koje potiče Sovjetski Savez“ (str. 46.) i, prije no što je brigadni general Robert A. McClure uspio napomenuti da je CIA-ino „neznanje... o psihološkom ratu... zapanjujuće.“ (str. 580.), Agencija je već bila upletena u nekoliko nezakonitih i protustatutnih operacija diljem svijeta. Neke od tih operacija bile su uspješne (kupovina izbora 1948. u Italiji), neke neuspješne (Čehoslovačka iste godine) no financijska moć CIA-e je jačala iz dana u dan, dosežući svoj vrhunac konačnim odobravanjem Marshallovog plana, kojim joj je dodijeljeno 685 milijuna dolara iz crnih fondova, novac koji je koristila za otvaranje paravanskih organizacija diljem Europe.

Dana 18. lipnja 1948. Vijeće za nacionalnu sigurnost, direktivom NSC 10/2 nalaže provođenje tajnih operacija napada na Sovjete širom svijeta (str. 49.) te Kennan otvara OPC (*Office of Policy Coordination*) koji je odgovarao ministru obrane i ministru vanjskih poslova, a služio je kao pokrov odjela za specijalne operacije.

Nakon uspješnog sabotiranja njemačke ekonomije infuzijom nove valute, Franku Wisneru (tada šefu Berlinske baze CIA-e) Kennan 1. rujna 1948. dodjeljuje odgovornost za američke tajne akcije. Wisner, inače uspješni radoholičar, u manje od mjesec dana uspijeva pripremiti petogodišnji plan tajnih akcija potplaćivanja političara i kriminalaca, organiziranja državnih udara te otvaranja izdavačkih kuća i radija u svrhu promicanja „kulturne slobode“ s one strane željezne zavjese.

Godine 1949. CIA konačno počinje operi-

rati u skladu sa zakonom SAD-a, nakon što joj kongres odlučuje dati najviše moguće ovlasti (izuzev špijuniranja unutar Sjedinjenih Država) što bi, uz nepresušne fondove i apsolutno pomanjkanje etike i morala u biranju suradnika trebalo voditi do vrlo uspješnih obavještajnih rezultata. Krivo. Kroz potpoglavlja „U čemu smo pogriješili?“ i „U temelju loša zamisao“ autor opisuje pet godina neuspješnog srljanja u tajne akcije na valovima novca, neodgovornosti i nesposobnosti.

Nesposobnost predviđanja ruskog napredovanja u stvaranju atomske bombe, propali pokušaj izgradnje antikomunističkih jedinica u Poljskoj, kao i neznanje vezano za novonastali rat u Koreji, u kojem je, pod vodstvom Bedella Smitha, izgubljeno više stotina tajnih agenata radi nepoznavanja jezika, kulture, bazičnih vojnih informacija i činjenice da je u svakoj postrojbi postojala barem jedna „krtica“, samo su neki od puno navedenih primjera.

Epilog prvog dijela provlačit će se, iako s drugim akterima, kroz sva nadolazeća poglavlja: direktor CIA-e upozorava kako nemaju sposobne kadrove za provođenje operacija za koje su neformalno zaduženi (statutom je bio određen isključivo obavještajni zadatak), kako moral opada, tako ga novi predsjednik smjenjuje i postavlja direktora po vlastitoj želji. U ovom slučaju, smijenjen je Bedell Smith, kojega Eisenhower zamjenjuje Allenom Dullesom.

Druga cjelina, „Čudna vrst genija: CIA u vrijeme Eisenhowera“, počinje poglavljem „Nemamo nikakav plan“ u svrhu prikazivanja stanja u CIA-i vezanog za situaciju u Sovjetskom Savezu nakon Staljinove smrti. Eisenhowerove naredbe za formiranjem podzemne vojske CIA-e objeručke su prihvaćene sa strane braće Dulles (Allena kao direktora CIA-e i Fostera kao ministra vanjskih poslova) koji su, primjenom hladnoratovskih strategija, a ohrabreni posjedovanjem nuklearnog naoružanja, bili spremni mijenjati svijet.

U poglavlju „Najveća pojedinačna CIA-ina pobjeda“, autor opisuje nevjerojatan uspjeh agencije u izazivanju državnog udara u Iranu. Nevjerojatan iz razloga što je CIA, nakon što je svjesno zanemarila vanjsku politiku SAD-a prema Iranu i premijeru Mosadiku, na zahtjev Winstona Churchilla krenula u organizaciju puča koji je uspio isključivo sretnim spletom okolnosti. Nakon pomnog planiranja, koje je uključivalo potplaćivanje policije, zauzimanja glavnog vojnog stožera Irana, nacionalnog radija, televizije i banke pomoću Zahedija i terorističke organizacije „Ratnici Islama“ doslovno je sve pošlo po krivu. Dan prije napada, radio Teheran objavljuje CIA-ine planove, a idućeg dana, kada su agenti prvi put stigli na područje Teherana, primjećuju kako Zahedi nema nijednog vojnika u svojoj obećanoj armiji, Mosadik se skriva i odolijeva svim napadima, Dulles je na godišnjem odmoru u Europi i nije ga moguće kontaktirati, a šah, u strahu, bježi iz zemlje. U nedostatku Dullesa, Roosevelt preuzima vodstvo i, zahvaljujući sretnom spletu prijetnji šahu, potplaćivanja cirkuskih snagatora i dizača utega radi izazivanja nemira, te spontanih prosvjeda vjerskih vođa i nezadovoljnog naroda uslijed neuspjelih CIA-inih akcija, uspijeva svrgnuti Mosadika i postaviti Zahedija za premijera kojeg će, zajedno sa šahom, koristiti za slamanje svake buduće opozicije.

Neovisno o tome što je rezultat bio slučajan, CIA-u se u SAD-u veliča kao obavještajnu velesilu, a Rooseveltu se nudi vođenje iste operacije u Gvatemali, što on odbija radi nepostojećih obavještajnih informacija. Za vođu operacije postavlja se Al Haney, a kao osobu odgovornu za državni udar Castilla Armasa. Ispostavit će se da su obojica nekompetentni u vođenju vlastitih operacija te će se, ono što je trebala biti tajna operacija, radi nebrojenih operativnih grešaka i nesposobnosti održavanja plauzibilnog nijekanja, opet razviti u otvoreni sukob, protiv međunarodnog prava.

Operacija završava nespretnim bombardiranjem Gvatemale sa strane CIA-e te, nakon nekoliko neuspjelih pokušaja preuzimanja vlasti, Armasovim svrgnućem predsjednika Arbenza. Akcija se, iako je u provedbi poginulo najmanje 43 Armasovih ljudi, predsjedniku predstavlja kao potpuni uspjeh, govoreći kako je poginula jedva jedna osoba. „Bila je to prekretnica u povijesti CIA-e. Lažne priče za prikrivanje tajnih akcija u inozemstvu sada su postale dio političkog vladanja Agencije u Washingtonu.“ (str. 128.)

Do kraja Eisenhowerova mandata CIA nastavlja s tajnim operacijama diljem svijeta a senator McCarthy stvara podzemnu mrežu doušnika radi istraživanja učinkovitosti Agencije. Eisenhower 1955. mijenja politiku CIA-e direktivom Vijeća za nacionalnu sigurnost NSC 5412/2 kojom određuje kako su novi ciljevi „stvarati i iskorištavati neugodne probleme međunarodnog komunizma.“ (str. 149.). CIA kreće u nove valove tajnih akcija: u Japanu uspijeva oformiti proameričku stranku, u Njemačkoj je, kroz operaciju „Tunel“ prisluškivala sovjetske planove (Kremlj je cijelo vrijeme znao za operaciju i 11 mjeseci širio dezinformacije), na Bliskom Istoku ovisila je o obavještajnim snagama Izraela kojima je vjerovala nakon što su predsjedniku pribavili kopiju govora Hruščova protiv Staljina, a koje su je izigrale šireći dezinformacije o Egiptu kako bi mogli krenuti u napad, u Mađarskoj je, nakon što je organizirala insurekciju protiv Sovjetskog Saveza, napustila nenaoružane Mađare pred sovjetskim pokoljem. U pokušaju probijanja na Bliski Istok CIA kreće s potplaćivanjem kraljeva Saudijske Arabije, Jordana, Libanona i Iraka, no, kad je isto pokušala u Siriji kako bi organizirala puč, sirijske vlasti su prihvatile mito od milijun dolara, prijavile opake Amerikance koji pokušavaju srušiti legitimnu sirijsku vlast (str. 166.), pogubile ili protjerale sve američke poslanike te stvorile sirijsko-egipatski savez – Ujedinjenu Arapsku Republiku. Drugi

dio knjige završava neuspjesima u Indoneziji, operacijama u kojima se Dulles oglašuje na izravne zapovjedi predsjednika i izaziva skandal bombardiranjem pobunjenika koje su sami opskrbljivali oružjem, nakon kojeg se povlači a Wisner završava na liječenju u mentalnoj instituciji; Sovjetskom Savezu, na čijem se području srušila špijunska bespilotna letjelica U-2, nakon što je Eisenhower obećao Kremlju da će poštivati njihov zračni prostor i zabranio Bisselu (odgovoran za tajne operacije i osnivač odjela za tajne projekte) provođenje takvih akcija te upitnom pobjedom u Kongu, kojom su na vlast doveli diktatora Mobutu. Kao i inače, poglavlje završava već poznatim riječima predsjednika: "Struktura naše obavještajne organizacije je loša. U neuspjehu reorganizacije 'trpim osmogodišnji poraz' a svojem nasljedniku ostavljam 'nasljeđe pepela'" (str. 196.). Bissell i Dulles odlučuju ne informirati Kennedyja o već propalim operacijama na Kubi, kao ni o tome da je Eisenhower zabranio nastavak istih, kako bi ipak mogli nastaviti s tim planom.

U trećem dijelu knjige „Izgubljeni slučajevi: CIA u vrijeme Kennedyja i Johnsona“ autor opisuje CIA-u kao Agenciju kojoj više nitko ne vjeruje. Javnost njezinih operacija u direktnom je sukobu s profilom kojemu teži, zbog čega je, 1961., Dulles i Bissell napuštaju.

Kao novog direktora John i Robert Kennedy postavljaju Johna McConea, otvaraju „Posebnu grupu“ unutar Agencije odgovornu za planiranje tajnih operacija, te neformalnu postrojbu za atentate čiji je primaran cilj bio Fidel Castro. Predsjednik je želio „malo akcije“ zbog čega su, kroz svrgavanje vlasti u Brazilu i Britanskoj Gvajani, sasvim zanemarili rusku pošiljku od 99 bojnih glava prema Kubi, primjećujući ih tek pošto se McCone vratio s medenog mjeseca i ljutito naredio da se nastavi špijuniranje U-2 avionima. Iz straha da će otvorenim napadom na Kubu izazvati treći svjetski rat, Kennedy, pod uvjetom da

američka javnost za to ne sazna, prihvaća Hruščovljev prijedlog da SAD povuče nuklearne rakete iz Turske u čiju bi zamjenu Sovjetski Savez povukao rakete s Kube. U međuvremenu, Vijetnam je postajao sve veća prijetnja u CIA-inim očima. U pokušaju da se sjeverni dio spasi od komunizma, CIA je na jugu gradila naciju iz temelja, u suradnji s predsjednikom Diemom, osobom toliko omraženom u Vijetnamu da su ga, neovisno o željama Luciena Coneina, osobom odgovornom za operaciju, pogubili u puču.

Dana 22. studenog 1963. Kennedy je ubijen, za ubojstvo se prvo sumnjalo Lee Oswald, tajnog agenta prebjeglog u Rusiju, kasnije Fidela Castra, što se trebalo držati u tajnosti iz straha da bi impliciralo njihove planove atentata na istog, i konačno, doušnika iz KGB-a Jurija Nosenka, kojeg se, nakon tri godine ispitivanja i mučenja, ipak pušta na slobodu.

Kennedyja nasljeđuje Lyndon Johnson, predsjednik koji CIA-i vjeruje manje od pretrodnog, koji je u Robertu Kennedyju vidio glavnog suparnika, koji ga je odriješio vlasti nad tajnom službom i zgražao se nad tajnim operacijama koje je ovaj predvodio.

Treća cjelina završava pregledom operacija u Laosu i Tajlandu, rata u Vijetnamu, koji je izgubljen radi konstantnog nedostataka informacija o neprijatelju, početkom protuustavnog špijuniranja američkih građana po naredbama predsjednika te gašenjem operacija diljem svijeta radi neučinkovitosti.

Četvrta cjelina, „Riješite se tih lakrdijaša: CIA pod Nixonom i Fordom“, započinje preokretom u politici CIA-e. Richard Nixon oživljava tajne operacije, ali pod uvjetom da ih planiraju Henry Kissinger i on. CIA je trebala odgovarati direktno njemu, iako je, radi nepovjerenja predsjednika prema njezinim procjenama, morala modificirati izvješća kako bi bila sukladna s Nixonovim viđenjem svijeta. Uz operacije u Italiji i Tibetu, CIA se širi

u svaku državu južne hemisfere, a posebice u Kostariku i Čile. Propala vojna hunta u Čileu, isplanirana u 48 sati s niskim budžetom i u potpunoj tajnosti, razbjesnila je Nixona koji je Helmsu naredio da reorganizira Agenciju i riješi je „mrtvog tereta“ prije no što mu je, uslijed afere „Watergate“ dao konačan otkaz, iako je pratio predsjednikove naredbe. Helmsa nasljeđuje Schlesinger koji kreće s još jednom reorganizacijom ustroja i istragom svih ilegalnih operacija CIA-e prije no što ga Bill Colby smjenjuje. Nakon što Agencija nije uspjela predvidjeti puč u Grčkoj, od čije je tajne službe Nixon posudio novac za ušutkavanje svjedoka Watergatea, predsjednik daje ostavku, napuštajući Agenciju u potpunom rasulu. Pod predsjednikom Fordom CIA neprijatelju na milost ostavlja dugogodišnje suradnike u Vijetnamu, odlučna u okončavanju tog poraza, kadrovi su demotivirani a Colbyja smjenjuje George Bush koji pokušava spasiti depresiju unutar Agencije.

Peti dio, „Pobjeda bez radosti: CIA pod Carterom, Reaganom i Georgeom H.W. Bushom“, osim Busheve ostavke na mjesto direktora, donosi i promjenu u politici CIA-e vezanu za tajne operacije. Carter je želio CIA-u koja će izvoditi tajne operacije u obrani ljudskih prava. Ta je želja bila prekinuta nakon što su sljedbenici ajatolaha zauzeli američku ambasadu kao odmazdu za državni udar 1953. godine te recentnijeg pružanja azila šahu za vrijeme revolucije. Taoci su pušteni nakon više od godine dana, Carterovim napuštanjem Bijele kuće. Reagan postaje novim predsjednikom, a William Casey, zaljubljenik u tajne akcije, novim direktorom CIA-e. Zajedno planiraju napasti Nikaragvu pa Kongresu preuveličavaju prisutnost komunističke prijetnje kako bi dobili odobrenje, dok oružjem opskrbljuju svaku zemlju koja je spremna pomoći u borbi protiv Sovjetskog Saveza. Afganistanski mudžahedini imali su privilegiranu poziciju u toj nezgrapnoj mreži opskrbe. Uz održavanje

tokova oružja i municije, Reagan i Casey bili su odgovorni za aferu Iran-*contras*, u kojima su novac koji su dobivali od Irana u zamjenu za taoce i oružje, prosljeđivali *contrasima* u Srednjoj Americi, usprkos izričitim zabranama Kongresa. Pred kraj Reaganovog mandata, šef tajne službe, Claire George, dobiva otkaz iz razloga što mu Kongres ne vjeruje. Ta je akcija natjerala malu jezgru preostalih profesionalaca Agencije da istu napuste a, iako su uspjeli u zaustavljanju proizvodnje oružja masovnog uništenja u Tajvanu, psihološki oboriti terorističku organizaciju Abu Nidala te osigurati trijumf afganistanskih pobunjenika, preostali agenti zanemarili su nastanak izrazito važne organizacije – Al-Qa’ide. Cjelina završava pregledom Busheve vladavine, u tonu krivih poteza i krivih procjena vezanih za lov na Saddama Husseina radi lažnih pretpostavki o posjedovanju biološkog oružja, od slučajnog slanja pisama namijenjenih četrdesetero špijuna u Iranu i Iraku na istu adresu, do slučajnog odabiranja civilnih skloništa za ciljeve bombardiranja. Rat je vidio svoj kraj sa Saddamom na vlasti.

Posljednja cjelina knjige, „Obračun: CIA pod Clintonom i Georgeom W. Bushom“, vidi CIA-u na najnižoj razini morala: Sovjetski Savez je propao, a zajedno s najvećim neprijateljem propale su i želje i motivacije agenata. S Clintonom na vlasti i pretpostavkom kako je terorizam doživio svoj kraj, kreće se u akciju otvaranja slobodnih tržišta diljem svijeta. Dok otkrivaju kako među vlastitim redovima imaju krtice koje već godinama rade za Sovjetski Savez direktor daje ostavku, zamjenjuje ga Deutch, iako on, kao ni itko drugi, nije želio tu poziciju. Moral u Agenciji dosegao je najnižu točku otkrivanjem dodatne krtice zbog koje je propalo tri generacije agenata, indijskim testiranjem nuklearne bombe koje CIA nije bila ni zamislila, te bombardiranjem krivih meta u Iranu i Srbiji. Bez morala i informacija, a s novim udarom u sve manji američki ego

11. rujna 2001. godine, novim predsjednikom Georgeom W. Bushom, i novim direktorom Georgeom Tenetom, CIA kreće u lov na Bin Ladena. Od Agencije se traži da zadržava, ispituje, istražuje svakoga, ili točnije, bilo koga. „U ratu smo“ (str. 521.) rekao je Tenet. CIA-ine ovlasti se konačno proširuju novim zakonima o nacionalnoj sigurnosti što znači da, nakon godina poslovanja izvan zakona, sada može sasvim legalno špijunirati američki narod. Uhićenjem više od 3000 ljudi, CIA je skupila jedva šaku pripadnika Al-Qa'ide, od kojih su mučenjem iznudili priznanja da ih Irak trenira, a pretpostavka (bez ikakvog, a u nekim slučajevima i lažnog, obavještajnog pokrivača) da Saddam Hussein sada zasigurno ima nuklearno naoružanje bila je dovoljna za početak rata u Iraku 20. ožujka 2003. godine. Nakon što

su opet bombardirali pogrešne zgrade, CIA-ini agenti ipak uspijevaju uspostaviti novu vlast u Iraku, dok grupa za istraživanje konačno dokazuje kako nema ni traga nuklearnom ni biološkom naoružanju.

Knjiga završava ostavkom Teneta na mjesto direktora Agencije, odljevom mozgova iz CIA-e u privatne vode novonastalog obavještajnog tržišta, ukidanjem mjesta direktora Agencije 21. travnja 2005. godine, suđenjem CIA-i za sve zločine koje je počinila u tajnim akcijama.

Završne riječi autora prožete su oštrom kritikom rada obavještajne službe najmoćnije nacije na svijetu koja, više od šezdeset godina nakon njezina nastajanja „tek treba postati ono čemu su se nadali njeni tvorci.“ (str. 556.)

Luka Bulian